

«Πέρα απ' τόν ὀρίζοντα»

ΤΟΥ Ο' ΝΗΛ ΣΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

«Οίκογενειακές καντρίλλιες»

ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Κριτικό σημείωμα του κ. Β. ΡΩΤΑ

Ἡ κριτική μας σκηνή δὲν εἶνε πάντα τυχερή σπὴν ἐκλογῇ τῶν ἔργων πού δέχεται σὸ δραματολόγιό της. Θὰ μοῦ πῆς πὼς ἡ ἐκλογὴ τῶν ἔργων σ' ἓνα σοβαρὸ θέατρο μὲ ἀποστολὴ δὲν εἶνε, δὲν πρέπει νὰ εἶνε ζήτημα τύχης. Συμφωνῶ, ἀλλὰ τὰ πράγματα εἶνε πράγματα καὶ δὲν ἀλλάζουν μὲ τὰ λόγια. Βέβαια μέσα σπὴν ἀποστολὴ τοῦ Β. θεάτρου εἶνε καὶ ἡ παρουσία σὸ ἐλληνικὸ κοινὸ ἔργων μεγάλων ἀπὸ τὴν παγκόσμια παραγωγὴ τοῦ καιροῦ μας. Ὅσοσο σ' αὐτὸν τὸν τομέα θῆκεν νὰ κυβερνήει κάποιος συντηρητισμὸς κι' ὄχι τὴν ἀποστολὴ τοῦ αὐτῆ τοῦ θεάτρου νὰ τὴν πάρη γιὰ ἐξερευνητικὴ ἀποστολὴ μέσα σπὴ σύγχρονη πνευματικὴ ζούγκλα καὶ μάλιστα μὲ τέτοια νωθρότητα ἐκλεκτικῆς πρωτοβουλίας, ὥστε μόλις ἀνακαλύψει κάποιος ἓναν δυνατὸν συγγραφέα, νὰ ρίχνεται μὲ τὰ μοῦτρα νὰ μεταφέρη στὸν τόπο μας ὅλη τοὴν παραγωγὴ μέχρι καὶ τὰ πρωτόλειά του!

Ὁ Εὐγένιος Ο' Νήλ εἶνε Ἄμερικανὸς, γέννημα θρέμμα. Αὐτὸ μόνον δὲ φτάνει γιὰ νὰ τιλοφορηθῆ Ἄμερικανὸς δραματικὸς ποιητῆς. Ὁ Νέος Κόσμος περνάει μιὰ τεράστια ζύμωση καὶ σὲ μερικὲς περιοχὲς τῆς τέχνης ἐδειξε κάποια χειραφέτηση ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, (ὅπως λ. χ. σπὴ λογοτεχνία, μὲ τὰ ἔργα τῶν Πόε, Τουαίν, Λονφέλω...) Ἄλλὰ σπὴ δραματικὴ τέχνη δὲ μπορῶ νὰ πῶ πὼς ἀπόκτησε ἀκόμα τὸ συγγραφέα τοῦ κ' εἶνε φυσικὸ γιὰτὶ ἡ δραματικὴ τέχνη

Ὁ Ο' Νήλ

σφαιρὴ ἀπὸ τὴν ἐνότητα ἑνὸς πολὺ λίγο ἀφομοιωμένου λαοῦ καὶ τέτοιος δὲν εἶνε ἀκόμα ὁ Ἄμερικανὸς. Ὅσοσο ὁ Ο' Νήλ εἶνε δυνατὸς συγγραφέας. Ἐπιπρρασομένους στὰ πρῶτα τοῦ ἔργα ἀπὸ τὸ Στρίμπεργ, μ' αὐτὸν συγγενεῦει πῶς πολὺ παρὰ μὲ τὸν Ἴψεν, γι' αὐτὸ κ' εἶνε κατώτερος τοῦ Ἴψεν. Σιγά-σιγά ὅμως ἐλευθερώνεται ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους δασκάλους καὶ μαθητεύει σπὸς παγκόσμιους, ὅπως ὁ Σαίξπηρ καὶ οἱ ἀρχαῖοι τραγικοί. Συνάμα τρέφεται μὲ ντόπια στοιχεῖα, τ' ἀφομοιώνει ὅλα αὐτὰ, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὸν κινηματογράφου, (τὴν καθαυτὴ

(Συνέχεια σπὴν 4η σελίδα)

(Συνέχεια ἀπὸ τὴ 1η σελίδα)

ἀμερικανικὴ θεαματικὴ τέχνη) καὶ μὲ στοχασμὸ πανανθρώπινο καὶ ματορία, ἀκόμα καὶ νεωτερισμοῦς, φτάνει μεγάλα ἔργα, μεγάλα σὲ ὄγκο, σὲ συγκρότηση, σὲ στοχασμὸ, σὲ λυτισμὸ, πού ἡ ἀξία τους ὅμως δὲ μπορεῖ ἀκόμη μὲ βεβαιότητα νὰ κριθῆ. Τὸ Β. θέατρο μὲ κ' ἤθελε νὰ παρουσιάσῃ αὐτὸν τὸν συγγραφέα σὸ ἐλληνικὸ κοινὸ, θῆκεν νὰ παίξῃ ἓνα ἀπ' αὐτὰ τοῦ τὰ ἔργα π. χ. Τὸ «Παράξενο Ἴντε-μέδιο», ἢ «Τὸ πένθος ταιριάζει σπὴν Ἡλέκτρα» κι' ὄχι νὰ γεμίσῃ τὸ νεοελληνικὸ δραματολόγιου μὲ τὴς Στρίμπεργικῆς τοῦ τις ἀτυχῆς.

Ἡ παράσταση, ὥστόσο ἦταν ἐξαιρετικὴ. Ἀφεγάδιαστη θέβαια ὄχι. Πάρα πολὺ γλήγορα πηδῶμε ἀπὸ τὴν μιὰ σπὴν ἄλλη σκηνικὴ τεχνολογία, πρῶτα πού μπορεῖ θέβαια νὰ καταστήσῃ τοὺς ἠθοποιούς μας ἐπιδέξιους ἀκροβάτες, ὄχι ὅμως καὶ νὰ τοῦ βοηθήσῃ σὲ ὀλοκληρωμένες δημιουργίες. Κ' ἴσως καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ παράσταση ἐδειξε ἄλλη μιὰ φορὰ τί ἐξοχα στοιχεῖα ἔχει τὸ θέατρο μας, λιγοστά, ἀλλὰ σπουδαῖα, κ' εἶνε παρηγοριὰ γιὰ τὴν βλέψη κανεῖς αὐτοὺς τοὺς νέους δυνατοὺς ἠθοποιούς, ὅπως ὁ Μιχαήλ καὶ ὁ Γληνὸς νὰ ρίχνωνται σὲ τὴν ἀγάπη σπὴν ὑπηρεσία τῆς τέχνης τους. Στὸ ἔργο αὐτὸ ὁ ρεαλισμὸς εἶνε ἡ βάση ὅπου κινεῦνται τὰ πρόσωπα τοῦ, ἔδαφος ἀπὸ τὸ γινώριμο καὶ σπὸν κ. Ροντήρη καὶ σπὸς περισσότερο ἠθοποιούς μας. Πρέπει ὅμως νὰ φτάσουν σὸ τέλειο. Νὰ ληφθῶν κάτι σπασμωδικὰ μικροκαθέκαστα πού σπάζουν τὴν ἀτμόσφαιρα, κάτι κάπως ἀφύσικες στάσεις, (ὅπως σπὴν τελευταία σκηνὴ τὸ ξεψύχισμα τοῦ Ρόμπεντ, ἢ ὁ ὕπνος τῆς γρηῆς σπὴν ἀπόβρονα της μὲ τὸ κρεμασμένον κεφάλι σὸ πῶθος της) καὶ τι μικροαμέλειες σπὸ χειρισμὸ ἀντικειμένων καθημερινῆς χρήσης. Ἐπειτα ἐκεῖνος ὁ μουντὸς τόνος, ἡ ἀκαταλληλότης σπὴν ὀμιλία, ἡ ἐπιρροὴ ὀλίγοτελα τὰ χρώματα, τὴς ἀπόχρωσης τῆς μιμικῆς δράσης καὶ

ξεπέφτει σ' ένα μονότονο ίσο, μά-
λιστα όταν νεαροί ήθοιοιοί κρα-
τούν πολύ μέρος του διαλόγου, ό-
πως έγινε στις σκηνές με τη Ζα-
φειρίου και τὸ Βόκοιτις. Πάντως ό
τόνος αυτός είχε πολύ τὴ θέση
του στην τελευταία πράξη, όχι ό-
μως καθόλου στην δεύτερη.

Ἄπό τούς ήθοιοιούς μας ό Γλη-
νός, ό Μινωτῆς κ' ή Παξινοῦ στην
πρώτη γραμμὴ ἀξίζουσι θερμὰ συγ-
χαρητήρια γιατί ἀγγίζουσι τὰ όρια
τῆς ὀλοκληρωμένης δημιουργίας.

Πλείριοι ἀκόμα δὲν εἶνε σάν τὸ
Βεάκη και πολύ λιγώτερο σάν τὴν
Ἄλκαίου πού ή τέχνη της, τόσο
ἀπλῶ ἀυθόρμητη και τόσο ὡς τὴν
παραμικρὴ λεπτομέρεια χορταστι-
κὴ, βασπιέται σὲ μιὰ κορυφὴ ἰδανι-
κοῦ Κῆμα πού ή Ζαφειρίου κοντά
της δὲ μπόρεσε οὔτε τὸ ἐλάχιστο
νὰ ζεσταθῆ ἀπό αὐτὴ τὴ συγκρατη-
μένη πλύσια καλλιτεχνικὴ φλόγα
και ἀπόμεινε, γι' αὐτὸ περισσότερο
ἀθλιο, παγερὸ συντρίμμα. Γιὰ τὴν
κ. Παξινοῦ θέλω νὰ προσθέσω πὺς
δὲν τὴν εἶδα ὀλότελα ταιριαχτὴ με
τὸ ρόλο της, ἰδίως στην πρώτη πρά-
ξη. Ἦταν πιὸ ραφινάτη και σάν
μοιραία. Μποροῦσε νὰ ἦταν μοι-

ραία ἀλλὰ γιὰ τὸν ἑαυτὸ της, ἕνα
θηλυκὸ πιὸ λάσπη, πιὸ «ζωντανὸ
τοῦ Θεοῦ». Ὅμολογῶ ὡστόσο πὺς
ψάχνω νὰ βρῶ ποιὰ ἄλλη ἀπὸ τίς
κυρίες τοῦ θιάσου θὰ μποροῦσε νὰ
κάμῃ καλύτερα αὐτὸν τὸ ρόλο και
δὲ βρίσκω, οὔτε καν νὰ τὸν παίξῃ
ὑποφερτὰ. Αὐτὴ ὅμως ή ἔλλειψη
δὲν εἶνε τῆς Παξινοῦ, ἀλλὰ τοῦ
θεάτρου. Ἄφοῦ ἀναφέρω και τὸν
κ. Δεστοῦνη με πολλοὺς ἐπαίνους,
δὲν ἔχω πιά τίποτα νὰ πῶ γιὰ τούς
ἄλλους. Αὐτὸ με μινάλῃ μου πῆ-
κρα. Οἱ νέοι δὲ φαίνονται νὰ κουρά-
ζονται και πολύ.

Νὰ πῶ και γιὰ τὴ μετάφραση κά-
τι ; Καλὴ, ἔξω ἀπὸ μετρικὲς γλωσσι-
κὲς ἀκαταστασιες. Ἄλλὰ γιατί, κ.
Παξινοῦ μου, χάνεσαι σὲ τέτοια
χασομέρια. Ἦ μήπως εἶνε κι' αὐ-
τὸ μες στὸ πρόγραμμα τοῦ θεά-
τρου νὰ κάμῃ τὰ ἴδια του τὰ πολὺ
τιμα στελέχη πολύμορφες εἰδικό-
τητες ; Ἦ αὐτάρκεια στην θεατρι-
κὴ τέχνη όχι μόνον δὲν ὠφελεῖ,
παρὰ ζημιώνει φοβερὰ. Ἐξω κι'
ἂν τὸ ρίξουμε κι' αὐτὸ στην τύχη
πού, ὅπως εἶπα και στην ἀρχὴ, ἔ-
χει τὴν οὐρὰ της παντοῦ, ἐνῶ δὲν
ἔπρεπε.